

ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертацію Пустовіт Наталії Володимирівни

«Природа аксіосфери інформаційного суспільства»,

поданої на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук
за спеціальністю 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії

Сам факт існування людини як істоти розумної об'єктивно породжує потребу в інтерпретації власного буття, а також буття довкілля – природи і суспільства. Щодо останнього, то людству завжди хотілося знати, на якому етапі поступу воно знаходиться, які перспективи його чекають у найближчому та віддаленому майбутньому. Питання про періодизацію людської історії, її критерії, особливості трансформації ціннісно-нормативних систем виділених етапів має особливе значення як у теоретичному, так і практичному відношеннях. Саме у такому контексті, на мій погляд, – актуальність дисертаційного дослідження Пустовіт Н.В., яка, з одного боку, намагається відслідкувати соціально-філософські виміри того етапу розвитку цивілізації, який в літературі отримав назву «інформаційне суспільство», а з другого – показати особливості функціонування соціуму, коли інформація набуває статусу особливої суспільної та індивідуальної цінності.

Позитивної оцінки в дисертації, серед інших, заслуговують такі моменти:

1. Слід зазначити, що тези наукової новизни, які авторка послідовно і належно обґрунтовує у роботі свідчать про те, що дисертація являє собою завершене й логічно струнке соціально-філософське дослідження, адже у результаті ми маємо цілісне авторське тлумачення специфіки сучасних

ціннісних трансформацій, які спрямовані у напрямку до інформаційного суспільства. Вдалою є структура дисертації, що дозволила послідовно обґрунтувати наукові положення.

2. Вдалими є вибір та обґрунтування методології дослідження, здійснені з урахуванням обраної теми. Слід відзначити, що результати дослідження були достатньо апробовані авторкою на наукових конференціях. Це свідчить про те, що дисертантка має досвід не лише теоретичного аналізу проблеми, але й її критичного обговорення, що підвищує науковий рівень здобувачки.

3. Власна чітко заявлена і належним чином аргументована позиція авторки щодо низки питань і проблем, які досліджуються у роботі. Це свідчить, що дисертантка не просто володіє великим обсягом матеріалу, а вміло його використовує, порівнює різні підходи і точки зору, підкреслює сильні і слабкі сторони існуючих концепцій. Вона постійно вказує на особливості ціннісних трансформацій на різних етапах суспільного розвитку. Компаративний аналіз концептуальних основ провідних теорій інформаційного суспільства, що представлені сьогодні у філософії, а також їх критична оцінка дозволили дисертантці зробити особисті висновки щодо їх евристичних можливостей, які мають значення для пізнання сутності аксіосфери інформаційного суспільства, її структурних основ та особливостей функціонування.

4. Сильною стороною роботи є органічне поєднання власне соціально-філософського матеріалу і соціологічного, психологічного підходів, серйозної фактологічної бази (на жаль, на низці сторінок вона довліє над філософським контекстом). Такий підхід дозволив подивитись на феномен аксіосфери інформаційного суспільства у двох площинах – теорії і практики. Щодо першої, то в роботі непогано показана генеза поглядів на цей стан соціуму. При цьому справедливо вказується на неможливість виділення якогось одного критерія, з позицій якого можна було б оцінювати інформаційне суспільство. Вже хоча б одне те, що в сучасній літературі

використовується велика кількість термінів, за допомогою яких позначають існування даного етапу суспільного буття, свідчить про його неабияку складність. Розгляд у дисертації вузлових положень основних теорій інформаційного суспільства з позиції аксіологічного підходу дав можливість підкреслити відносний характер, а то й утопічність їх окремих постулатів.

5. Дисертант послідовно відстоює позицію про однобічність технологічного підходу до визначення критеріїв інформаційного суспільства, що такий підхід до практики становлення і функціонування інформаційного суспільства є обмеженим. Як наслідок, абсолютно безпідставно на перший план висовуються інформаційні і телекомунікаційні технології, а не нова якість суспільних відносин. Остання, на переконання Пустовіт Н.В., формується в наслідок зміни статусу інформації у всіх сферах суспільного та індивідуального життя. Іншими словами, в соціумі відбувається зміщення акценту: з функціонування інформації і доступу до неї – на стосунки між людьми, коли інформація починає набувати статусу суспільної цінності.

6. Спеціально хочу звернути увагу на сторінки тексту, де автор робить спробу виділити соціальні наслідки трансформації цінностей в умовах інформаційного суспільства. Зрозуміло, ці питання знаходяться у силовому полі ядра теми дисертаційного дослідження. Пустовіт Н.В. обрала продуктивний шлях їх аналізу: констатація основних положень, виділення конструктивних моментів, проекція на сучасність. У результаті аксіосфера інформаційного суспільства в роботі постає як складноорганізована відкрита система цінностей, інкорпорованих у соціальну реальність і в її віртуальні моделі, основними передумовами формування якої є розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, інформатизація, віртуалізація й глобалізація комунікаційного простору (с. 67). У площині такого бачення аксіосфера інформаційного суспільства представлена водночас і як процес, і як стан. Таким чином, у дисертації вдало поєднанні онтологічний і ціннісний виміри інформаційного суспільства.

Оцінюючи в цілому позитивно представлену дисертацію, необхідно водночас висловити і декілька зауважень та побажань.

Досліджуючи тему, авторка оперує великою кількістю понять, які не тільки не є філософськими категоріями, а й потребують змістовного розшифрування: «інформаційна революція», «інформаційні технології», «інформаційно-комунікаційні технології», «інновація», «віртуальне ком'юніті», «віртуальна реальність» тощо. Кожен з цих термінів має власне змістовне поле. Дисертантка, на жаль, не затруднює себе не лише дефеніціями, а й простим описом змісту понять. Як наслідок, не рідко важко зрозуміти, що ховається за тим чи іншим терміном, чим один аспект інформатизації відрізняється від іншого.

З'ясовуючи у тексті дисертаційного дослідження концептуальні основи теорій інформаційного суспільства та його ціннісної системи, (с. 10-28), автор багато уваги приділяє аналізу підходів в межах соціологічної школи. На нашу думку доцільніше було б звернути більше уваги аналізу проблеми аксіосфери інформаційного суспільства в межах філософської традиції, хоча авторка і розглядає деякі філософські підходи до даної проблеми.

Аналізуючи сутнісні характеристики аксіосфери інформаційного суспільства, авторка зазначає, що цінності інформаційного суспільства зумовлюють необхідність розвитку нових рис та якостей особистості (с. 136-140). Потрібно було б все ж таки конкретизувати які саме цінності інформаційного суспільства зумовлюють необхідність формування нових рис та якостей сучасної особистості?

І останнє, у дисертації бажано було б проаналізувати ціннісні трансформації в контексті становлення інформаційного суспільства в Україні.

Однак, висловлені зауваження безперечно не зменшують цінність здійсненого Пустовіт Н.В. дослідження, яке виконано на належному науково-теоретичному рівні і є самостійною, завершеною роботою. Дисертація має

теоретичне і практичне значення як спроба цілісного соціально-філософського підходу до проблеми аксіосфери інформаційного суспільства. Матеріали дослідження можуть бути використані при створенні нормативних курсів та спецкурсів із соціальної філософії та інших суспільствознавчих дисциплін.

Результати дисертаційного дослідження були належним чином апробовані у вигляді виступів на науково-практичних конференціях та методологічних семінарах. Концептуальні ідеї в повному обсязі відображені у публікаціях дисертантки, надрукованих у фахових виданнях.

Основні положення дисертаційного дослідження викладені в авторефераті.

Враховуючи вищезазначене, можна зробити наступний висновок.

Дисертація та автореферат Пустовіт Наталії Володимирівни «Природа аксіосфери інформаційного суспільства» відповідають вимогам п.11, п.13 «Порядку присудження наукових ступенів та присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013р. № 567, а їх авторка заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата філософських наук за спеціальністю 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії.

Офіційний опонент: к. філос. н., доц. В.М. Скалацкий

Згідно з вимогами
засвідчено

ПРИВАТНО-ПЕДАГОГІЧНА НАУКОВА РАДА
НОМАХА Л.Г.